

Українська мова 7 клас

УРОК № 7

Теперішній час. Майбутній час

ПЕРЕВІРТЕ

Вправа № 126. Перепишіть прислів'я, подані в дужках дієслова ставлячи у формі минулого часу; з'ясуйте рід, число кожного дієслова у дужках, виділіть суфікси.

1. Гриць як їв (ч. р., одн.), то упрів (ч. р., одн.), а як працював (ч. р., одн.), то задрімав (ч. р., одн.).
2. Пішла (ж. р., одн.) Настя в поле жати та й забула (ж. р., одн.) серпа взяти.
3. Незакінчене діло взяло (с. р., одн.) й відлетіло (с. р., одн.).
4. У ледачого хазяїна злодії чоботи украли (мн.).
5. Догулявся (ч. р., одн.) він і наспався (ч. р., одн.), що без хліба зостався (ч. р., одн.).
6. У лінивого піч до спини приліпилася (ж. р., одн.).
7. Вони гуляли (мн.) та бали справляли (мн.), аж поки голими стали (мн.).

Означають дію,
яка відбувається
постійно чи в
МОМЕНТ мовлення.

ЧИСЛО, РІД (ОДН.)

ЧИСЛО, ОСОБА

ЧИСЛО, ОСОБА

МИНУЛИЙ ЧАС

ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС

МАЙБУТНІЙ ЧАС

ЩО РОБИВ?
(НЕДОКОНАНИЙ ВИД)
ЩО ЗРОБИВ?
(ДОКОНАНИЙ ВИД)

ЩО РОБЛЮ?
(НЕДОКОНАНИЙ ВИД)

ЩО ЗРОБЛЮ?
(ДОКОНАНИЙ ВИД)
ЩО РОБИТИМУ?
(НЕДОКОНАНИЙ ВИД)
ЩО БУДУ РОБИТИ?
(НЕДОКОНАНИЙ ВИД)

Мовний експеримент

Заповніть таблицю самостійно дібраними прикладами, зробіть висновок щодо можливості утворення форми дієслова теперішнього часу доконаного виду.

Інфінітив доконаного виду	
Минулий час	
Теперішній час	
Майбутній час	

Творчий диктант на відновлення МОВНИХ ОДИНИЦЬ

Запишіть текст, відновивши його: від поданої в дужках неозначеної форми утворіть потрібну форму дієслова теперішнього часу. Визначте число й особу.

(Здаватись), десь високо в небі журавель (линути). Над головою недалеко (манячити) стеблина звіробою, і (здаватись) вона Семенові високим-високим гіллястим та рясним деревом. І ось уже всі квіти й травини (видаватись) височенним та густим чи то лісом, чи садом. Ген-ген ніби із самого неба (шуміти), (гудіти) патлатий, волохатий джміль. (Припикати) сонце, і пахощами (обкурюватися) весь квітник-ліс. Жарко (дихати) материнка, п'яним духом (дихати) деревій, (озиватися) святим куревом смілка. (Бриніти), (шуміти) святий гармидер усе голосніше й ширше (С. Васильченко).

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНЕ ЕКСПЕРИМЕНТУВАННЯ. Замініть теперішній час дієслів минулим. Прочитайте текст. З'ясуйте, чи змінився зміст висловлення.

ПЕРЕВІРТЕ

Запишіть текст, відновивши його: від поданої в дужках неозначеної форми утворіть потрібну форму дієслова теперішнього часу. Визначте число й особу.

Здається, десь високо в небі журавель **лине**. Над головою недалеко **манячить** стеблина звіробою, і **здається** вона Семенові високим-високим гіллястим та рясним деревом. І ось уже всі квіти й травини **видається** височенним та густим чи то лісом, чи садом. Ген-ген ніби із самого неба **шумить**, **гуде** патлатий, волохатий джміль. **Припікає** сонце, і пахощами **обкурює** весь квітник-ліс. Жарко **дихає** материнка, п'яним духом **дихає** деревій, **озивається** святим куравом смілка. **Бринить**, **шумить** святий гармидер усе голосніше й ширше (С. Васильченко).

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНЕ ЕКСПЕРИМЕНТУВАННЯ. Замініть теперішній час дієслів минулим. Прочитайте текст. З'ясуйте, чи змінився зміст висловлення.

Дієслова означають дію, яка відбуватиметься (недоконаний вид) чи відбудеться (доконаний вид) у майбутньому.

МАЙБУТНІЙ ЧАС

Змінюються за числами та особами.

Таблиця творення дієслів майбутнього часу

Форма	Як твориться	Приклади
Проста	Від дієслів доконаного виду за допомогою особових закінчень, які додаємо до основи інфінітива.	донести – донесу, донесеш, донесе, донесемо, донесете, донесуть
Складна	Від дієслів недоконаного виду за допомогою суфікса -м- та особових закінчень, які додаємо до всього інфінітива.	берегтиму, берегтимеш, берегтимо, берегтимемо
Складена	Від дієслів недоконаного виду за допомогою дієслова бути , яке приєднуємо до інфінітива та змінюємо за особами й числами.	буде їхати, будеш їхати, будемо їхати, будете їхати

МАЙБУТНІЙ ЧАС

ДІЄСЛІВ НЕДОКОНАНОГО ВИДУ (СКЛАДЕНА Й СКЛАДНА ФОРМИ)

ОСОБА	ОДНИНА	МНОЖИНА
	СКЛАДЕНА ФОРМА	
I	буду бігати	будемо бігати
II	будеш бігати	будете бігати
III	буде бігати	будуть бігати
	СКЛАДНА ФОРМА	
I	бігати МУ	бігати МЕМО
II	бігати МЕШ	бігати МЕТЕ
III	бігати МЕ	бігати МУТЬ

ВИБІРКОВИЙ ДИКТАНТ

Виписати дієслова майбутнього часу, визначити їх форму (проста, складна чи складена), утворити від них форму минулого часу (усно).

Першими, як зійде сніг, зацвітуть братки, за ними голубі проліски, потім сон-трава. А там — розпускатимуться грона бузку, засиніє земля, вкрившись килимом незабудок, дзвіночків, барвінку. Згодом стрімко пов'ються вгору пагони запашного горошку та кручених паничів. І запишається казковий синьо-блакитний розмай весняного квітування. Блакитне цвітіння будуть завершувати восени косарики та айстри.

ВИБІРКОВИЙ ДИКТАНТ

ПЕРЕВІРТЕ

Зацвінуть – проста форма,
розпускатимуться – складна форма,
засиніє – проста форма,
пов'ються – проста форма,
запишається – проста форма,
будуть завершувати – складена форма.

Творча робота

Утворіть складну та складену форми майбутнього часу, поставивши їх у 2 особі однини та множини . Виділіть закінчення.

Вивчати, порівняти, рости, перемагати

Складіть речення, використовуючи дієслова складеної форми майбутнього часу.

ТВОРЧА РОБОТА

ПЕРЕВІРТЕ

Вивчати – вивчатимеш, будеш вивчати,
вивчатимете, будете вивчати;
порівняти - порівнюватимеш, будеш порівнювати,
порівнюватимете, будете порівнювати;
рости – ростимеш, будеш рости, роститимете,
будете рости;
Перемагати – перемагатимеш, будете перемагати,
перемагатимете, будете перемагати.

Творче конструювання

Прочитайте текст. Визначте його стильову належність. Доберіть заголовок. Поставте дієслова у дужках у формі майбутнього часу. З'ясуйте їхній вид, число, особу.

(Зашуміти) ще дужче вода, (закрути) листя, перемиваючи його піском, аж поки не (одірвати) від берега надтріснутий стовбур. А одірвавши, (перевернути) його й притопленою колодою (понести) вниз по течії. І (виглядати) з води щось чорне, схоже на величезне тіло акули. То (випірнути) обчухране листя-плавники, то міфічне око-дуло, то немовби хвіст чи спрути* на хвості – усе те, що недавно було живим корінням (В. Близнець).

* **СПРУТ**, а, чол. Морська тварина класу головоногих моллюсків, що має лантухоподібне тіло та вісім ніг-щупальців; восьминіг (Академічний тлумачний словник).

Творче конструювання

ПЕРЕВІРТЕ

Зашумить ще дужче вода, закрутить листя, перемиваючи його піском, аж поки не одірве від берега надтріснутий стовбур. А одірвавши, переверне його й притопленою колодою понесе вниз по течії. І виглядатиме з води щось чорне, схоже на величезне тіло акули. То випірне обчухране листя-плавники, то міфічне око-дуло, то немовби хвіст чи спрути на хвості – усе те, що недавно було живим корінням (В. Близнець).

Завдання

Опрацювати:

- ✓ навчальну презентацію,
- ✓ відео до уроку,
- ✓ § 8 та 10 підручника,
- ✓ виконати вправу № 130 (списати речення, вставляючи пропущені літери та розставляючи розділові знаки, визначити просту, складу та складену форму майбутнього часу)
- ✓ виконати інтерактивну вправу,
- ✓ пройти тест самооцінювання.

Відео до уроку: <http://surl.li/cqczw>

<http://surl.li/cqdad>

Інтерактивна вправа: <http://surl.li/cqzxe>

Тест для самооцінювання: <http://surl.li/crahv>

